

نظام بين الملل

- روابط بین الملل (IR): عبارتست از تعاملات یا اندرکنش‌های interactions مختلف میان بازیگران actors و کنشگران عرصه جهانی برگرفته از سیاست خارجی foreign policy آنها که دارای ابعاد دوگانه double dimension است.
- مفاهیم کلیدی:

– بازیگر؛ تعاملات، سیاست خارجی، ابعاد دو گانه.

❖ آغاز مطالعه روابط بین الملل

- آغاز مطالعه از دولت شهرهای یونان (500 سال قبل از میلاد مسیح) کتاب تاریخ جنگ‌های پلوپونز؛ نوشته : توسیدید؛
 - توسیدید افسر ارتش آتن بود؛ در جستجوی علت جنگ بین آتن و اسپارت 404 . 431 قبل از میلاد بود که به نابودی آتن ختم شد (آتن و اسپارت دولت شهرهای یونان بودند)
- مقطع امپراتوری‌ها روم از سال 191 میلادی؛ دولت مذهب، فئودالیسم؛
- مقطع دولت ملت‌ها: بعد از جنگ‌های سی ساله مذهبی کاتولیک‌ها و پروتستان‌ها و امضای معاهده وستفاليا در سال 1648 ؛

- مهمترین دستاورد وستفاليا تولد اصل حاکمیت در نظام سیاسی داخلی و

تولد نظام بین الملل به معنای مدرن بود؛

– شکل گیری واحدهای سیاسی جدید (دولت ملتهای جدید؛ ممنوعیت

مداخله پاپ در امور داخلی آنها)

- استقلال 350 واحد سیاسی آلمان (پروس)

- استقلال پرتغال اسپانیا، فرانسه، مجارستان، و..

- نظام بین الملل بخشی از جهان اجتماعی است که وضعیت پیش ساخته ندارد.
- نظام **system**: اجتماعی از کنشگران و بازیگران است که منافع و سیاست های هر یک از آنها به کل این اجتماع یا بخشی از آن تاثیر می گذارد (کل به هم وابسته)؛
- نظام بین الملل محیطی است که بازیگران/واحدهای سیاسی در آن عمل می کنند.
- رفتارها، جهت گیری ها و نیت ها و... هم بر نظام تاثیر می گذارد و هم از آن تاثیر می پذیرد.

- نظام بین الملل **system**: عوامل و متغیرهای شکل دهنده‌ای دارد که هر تغییری در یک متغیر بر سایر عوامل اثرگذار است.
- نهاد: **input**؛ به صورت خواسته‌ها منافع، پشتیبانی‌ها، مخالفت‌ها وارد سیستم می‌شود.
- محیط: **environment**؛ جنبه فرهنگی دارد؛ که از کنار هم قرار گرفتن بازیگران تشکیل می‌شود؛
(محیط داخلی و بین الملل)
- داده: **output**؛ نتیجه کار نظام است که معمولاً به صورت استراتژی‌ها و تصمیمات و... ظاهر می‌شود
- بازخورد: **feedback**؛ تاثیر داده بر نهاد؛

(۱) محیط شناسی نظام بین‌الملل:

✓ بدون شناخت نظام بین‌الملل تحلیل از سیاست بین‌الملل و

تصمیم‌سازی برای کنشگری امکان‌پذیر نیست

(۲) نظام بین‌الملل از مزایا و مضاری برخوردار است. سیاست

خارجی حرکت بین مزایا و مضار است.

۳) توجه به انواع نظام (نوع نظام حاکم بر روابط بین‌الملل)

برای تحلیل سیاست بین‌الملل، می‌بایست انواع نظام‌ها (دوقطبی، چندقطبی مبتنی بر موازنه قوا، یک چند قطبی، و...)، قابلیت‌های هر نظام، تعداد و نوع بازیگران (دولت‌های ملی، نهادها، رژیم‌ها و...) حاضر در نظام بین‌الملل و رفتارهای گوناگون آنها را شناسایی کرد.

۴) داده‌های (خروجی ها output) سیاست داخلی (مانند تصویب بودجه، تصویب قوانین و...) هر یک از بازیگران به صورت نهاده‌ها (ورودی input) نظام بین‌الملل تلقی می‌شود.

مثال: تصویب افزایش بودجه جامعه المصطفی (ع)؛ که خروجی و تحریم این مجموعه علمی توسط وزارت خزانه داری آمریکا؛

(۵) جایگاه دولت ها در نظام بین الملل بسته به وزن (قدرت) آنها متفاوت است.

– عوامل قدرت: مردم، سرزمین، حکومت، حاکمیت

- پس برای فهم نظام بین الملل شناخت وزن (قدرت) هر یک از بازیگران اثر گذار

ضروری است؛

- میزان کنترل دولت ها بر محیط پیرامون بسته به وزن آنهاست (کنترل فرهنگی، کنترل

اقتصادی، کنترل امنیتی نظامی، و در نهایت کنترل سیاسی)؛

❖ ویژگی های نظام بین الملل

- ویژگی اول: آنارشی؛ نبود قوه فائده نظم دهنده

- از این رو نظم و نظام در سیاست بین الملل به کنش متقابل اجزا استوار است (موازنه قوا)

- برهم خوردن موازنه و تعادل = جنگ

- ویژگی دوم: حس عدم امنیت؛ ناشی از وضعیت آنارشیک است

- پی جویی امنیت برای بقا در این وضعیت ضروری است؛

- ✓ معایب آنارشی موجود در نظام بین الملل صرفا از طریق میزان وزن و جایگاه (قدرت) دولت ها تعدیل می شود.
- ✓ قدرت به مثابه امری مرکب است و مفهومی اجتماعی است؛ یعنی قدرت اصلی از آن جامعه است نه صرفا حکومت و نظام سیاسی؛
- ✓ نظام سیاسی بقاء خود را مرهون قدرتی است که از جامعه می گیرد؛ نه بالعکس؛ و با قدرت کسب شده از جامعه، در نظام بین الملل کنشگری می کند.

❖ نظام بین الملل و سیاست خارجی

● گزاره‌های اصلی:

– ۱. هر نظام بین‌المللی دارای یک سری الزمات و اقتضائاتی است که بر رفتار بازیگران تاثیر می‌گذارد؛

– ۲. نظام بین‌الملل حالت ایستا و یکنواخت ندارد و نظام بین‌الملل یک وضعیت **condition** نیست بلکه یک فرایند **process** است (تحولات درونی)

– نتیجه:

● تطبیق سیاست خارجی دولت‌ها با تحولات نظام بین‌الملل ضروری است (فرایند دائمی انطباق؛ جیمز روزنا)

● تعاریف مختلف از سیاست خارجی

- سیاست خارجی بخشی از فعالیت دولت‌هاست که جهت‌گرایش آن به سمت بیرون (خارج از مرزهای سرزمینی) است.
- مجموعه تعاملات متقابل واحدهای سیاسی در عرصه نظام بین‌الملل.
- دولت‌ها به واسطه سیاست خارجی در سیاست بین‌الملل حضور دارند

- هیچ دولتی نمی تواند فاقد سیاست خارجی باشد

- بدون سیاست خارجی حضور در نظام بین الملل قابل تصور نیست

- سیاست خارجی، فقط کنشگری نیست، بلکه دولت ها ناچارند به کنش دیگران

پاسخ دهند.

- در سیاست خارجی جزئیات بسیار اهمیت دارند

❖ رابطه بین سیاست داخلی و سیاست خارجی

- نحوه تعامل بین سیاست داخلی و خارجی

۱. سیاست داخلی متأثر از سیاست خارجی

۲. سیاست خارجی متأثر از سیاست داخلی

- تئورسین‌های مارکسیست:

- پرپندورف: سیاست خارجی استمرار سیاست داخلی است؛ وضعیت داخلی

سرمایه‌داری باشد: سیاست خارجی امپریالیستی؛ سیاست خارجی مشترک و

مشابه برای کشورهای سوسیالیستی؛

۳. تعامل به صورت قوام‌بخشی متقابل؛ رابطه غیرخطی؛ عدم تقدم یکی بر دیگری (نظر

مختار)

❖ عوامل خارجی موثر بر سیاست خارجی

● عوامل خارجی (محیطی):

- کلیه عواملی که به محیط پیرامون دولت‌ها بازگشت می‌کند؛
- این محیط خارج از کنترل دولت می‌باشد؛
- عبارتند از:

۱. نظام بین‌الملل (محیط کلان جهانی و منطقه‌ای)

- مثلاً تغییر در قیمت نفت در بازارهای جهانی بر سیاست داخلی کشورها اثرگذار است؛ هم فروشندگان و هم خریداران؛ انقلاب ارتباطات (اینترنت)،

۲. تحولات نظام بین‌الملل (رخدادهایی که موجب تغییرات بنیادین در نظام می‌شود)

❖ سطح تحلیل نظام بین الملل:

- کلان ترین سطح تحلیل است؛
- توجه به نتایج سیاست خارجی تا به فرایندها؛
- مطالعه روابط دولت ها با یکدیگر به صورت دو یا چند جانبه، منطقه ای و جهانی
- از این منظر ماهیت آنارشیک نظام بین الملل بر رفتار دولت ها اثرگذار است

نخست: نظام بین الملل و تلاش برای کنترل حداکثری محیط تابع خود؛

- کنترل در محیط پیرامون از شکست نظامی، جداسازی سرزمین، کوچ اجباری،

نسل کشی، و... تا تحقیر ملت‌ها استمرار خواهد یافت؛

- دوم: نظام بین الملل قدرت محور و منافع محور: احتمالات قوی تر بر اساس

میزان قدرت و منافع انتخاب می شوند حتی اگر غیر اخلاقی باشند؛

- سوم: اصل در نظام بین الملل بقا است؛ حتی اگر به نابودی متحدین در جه

یک منجر شود(مانند قضیه کوبا، اوکراین و..)